

Heinrich v. Kleist 3st Route

Szlakiem
Kleistów
przez Słubice
i Frankfurt
nad Odrą

Impressum

Miasto Frankfurt (Oder)
Nadburmistrz
Marktplatz 1
15230 Frankfurt (Oder)

Zespół redakcyjny:
Peter Hauptmann,
Dr. Alexandra Kankeleit,
Joanna Pyrgiel,
Hans-Jürgen Rehfeld
i Ralf-Rüdiger Targiel

Źródłem dla powstałych
tekstów była trójjęzyczna
publikacja „Śladami
Kleistów” z 2009 roku.

Zdjęcia:
Muzeum Kleista Miasto
Frankfurt (Oder) (© KM),
Archiwum Miejskie
Frankfurt (Oder) (© STA),
Giraffe Werbeagentur

Grafikdesign:
Agencje reklamy Giraffe

Współfinansowane ze środków
Federacji i kraju związkowego
Brandenburgia w ramach wspólnego
zadania „Wspieranie regionalnych
strukturach gospodarczych” - GRW-I

Podążając śladami Heinricha oraz
Ewalda Christiana von Kleistów
poznacie Państwo Frankfurt nad
Odrą i Słubice. Szlak prowadzi
do miejsc, które nie tylko w XVIII
wieku odgrywały istotną rolę, ale
i obecnie kształtują wizerunek
obu miast.

Serdecznie witamy na Szlaku Kleistów

Heinrich v. Kleist st Route

Szlakiem Kleistów po Słubicach i Frankfurcie nad Odrą

Szlak Kleistów wytyczali wspólnie mieszkańcy Słubic i Frankfurtu nad Odrą. Trasa liczy ok. 20 km długości i można ją swobodnie przebyć pieszo lub na rowerze. Prowadzi przez tereny zabudowane oraz parki do obiektów i miejsc związanych ze znanym niemieckim poetą Heinrichem von Kleistem (1777 – 1811) oraz z jego stryjecznym dziadkiem Ewaldem Christianem von Kleistem (1715 – 1759).

Pięć miejsc związanych z poetą znajduje się we Frankfurcie nad Odrą: dwa z nich istniały już za życia Kleista (nr 1 i 5). Podczas II w.ś. spłonął dom narodzin Kleista (nr 2), ale znajdujący się w jego pobliżu Kościół Mariacki od XIII wieku ozdabia panoramę miasta.

W Słubicach do pamięci o poecie nawiązuje naturalnej wielkości figura Kasieńki z Heilbronn (nr 9), tytułowej bohaterki dramatu Heinricha von Kleista, ustawiona w 2008 roku dla uczczenia X rocznicy podpisania partnerstwa miast Słubice i Heilbronn. Dwa kolejne obiekty (nr 7 i 8) są związane z Ewaldem von Kleistem.

W obu miastach szlak prowadzi przez miejsca interesujące pod względem krajobrazowym jak i architektonicznym. Liczne lokale gastronomiczne usytuowane wzdłuż trasy zapraszają do miłego spędzenia czasu.

Życzymy Państwu udanej wycieczki!

1 Muzeum Kleista

*Dzielo Heinricha von Kleista
poznałem wcześniej i wywarło
ono na mnie ogromne wrażenie,
które w czasie mojego życia
stałe poddawałem weryfikacji
i zyskiwałem na nowo.
Niezniszczalne mistrzostwo jego
nowelistyki i wielka, cierpiąca
dusza, która wyraża się w jego
dramatach, napawają mnie od
dawna głębokim szacunkiem (...).*

Thomas Mann

Szkola garnizonowa około 1900 roku. Fotografia Otto Fricke. (© STA) | Heinrich von Kleist. Kopia oryginalnej miniatury Petera Friedela (1801 r.) między 1831 r. a 1837 r. (© KM)

Muzeum Kleista to budynek dawnej szkoły Garnizonowej, bezpłatnej szkoły dla dzieci szeregowych żołnierzy.

Późnobarokowa budowla powstała w 1777 roku, w roku urodzin Heinricha von Kleista. Pierwotnie stanowiła północno-zachodnie zwieńczenie istniejącego ówczesnie kompleksu koszarowego. Koszt budowy w wysokości 3000 talarów poniósł frankfurcki komendant regimentu Leopold von Braunschweig (1752 – 1785). Był on wojskowym przełożonym ojca Heinricha, Joachima Friedricha von Kleista (1728 – 1788), a także ojcem chrzestnym trójki z jego siedmiorga dzieci.

Po gruntownych pracach renowacyjnych, w roku 1969 w budynku tym otwarto Muzeum Kleista. Placówka, zbiorem ponad 34 000 pozycji katalogowych, dysponuje najobszerniejszą dokumentacją na temat Heinricha von Kleista i jego literacko-historycznej spuścizny.

W 2013r. Muzeum Kleista dobudowano nowoczesne skrzydło.

We wschodniej części muzealnego ogrodu natrafiamy na współczesne obiekty nawiązujące do dzieł poety. Jest tu także kopia płyty nagrobnej Heinricha von Kleista (oryginał z 1862 roku, do 1936 roku stał w miejscu jego pochówku nad jeziorem Kleiner Wannsee, obecnie jest w posiadaniu Fundacji Muzeum Miejskiego w Berlinie) oraz kopia krzyża nagrobnego przyrodniej siostry Kleista, Ulriki (1774 – 1849) a także oryginał płyty nagrobnej Christiana Ernsta Martiniego (1762 – 1833), guwernanta Kleista i późniejszego rektora frankfurckiej szkoły miejskiej.

2 Dom narodzin Kleista

Zaufanie i atencja są dwoma nierozłącznymi filarami miłości, bez których nie może ona istnieć; bez atencji miłości nie ma bowiem wartości, a bez zaufania nie sprawia radości.

Heinrich von Kleist do Wilhelminy von Zenge, prawdopodobnie kwiecień / maj 1800

Kościół Mariacki [z domem narodzin Heinricha von Kleista i domem komendanta w tle] Rudolph Eichholz, Fotografia wykonana metodą litograficzną, przypuszczalnie w 1829 r. (© KM) | Róg ulicy „Große Oderstraße / Regierungsstraße“ około roku 1920. W środku fotografii dom narodzin Heinricha von Kleista. (© STA) | Wilhelmine von Zenge. Miniaturka nieznanego artysty, około 1800 roku. (© KM)

W miejscu budynku przy Große Oderstraße 26, znajdował się dom, w którym urodził się poeta Heinrich von Kleist (1777 – 1811) W sąsiednim domu zamieszkiwali kolejni komendanci miasta; Książę Leopold von Braunschweig mieszkał tam od roku 1776 aż do swojej śmierci w roku 1785, a od roku 1799 Generał-major August Wilhelm Hartmann von Zenge ze swoją rodziną. Heinrich von Kleist przez dwa lata (1800 – 1802) był zaręczony z jego córką Wilhelminą (1780 – 1852). Oba domy uległy zniszczeniu podczas II wojny światowej. Stare ilustracje ukazują późnośredniowieczny charakter domu Kleista; ceglany szczyt z ostrotukowymi niszami i równie imponująco prezentujący się portal barokowej fasady.

Dom narodzin Kleista znajdował się naprzeciw średniowiecznego kościoła Mariackiego, zaliczanego do największych budowli ceglanych północnoniemieckiego gotyku na terenie Brandenburgii. Kościół spłonął doszczętnie w 1945 roku. Odbudowywano go etapami, a w latach 90tych XX w. zwieńczono dachem. W roku 2002 i 2008 do Frankfurtu nad Odrą powróciły z Rosji trzy wypełnione 117 unikatowymi witrażami okna kościoła Mariackiego. Witraż Apokalipsy (witraż Antychrysta) posłużył prawdopodobnie Heinrichowi von Kleistowi za źródło inspiracji dla początku jego dramatu „Kasia z Heilbronn”. To nie „w Heilbronn nad otłaczem” znajdziemy przedstawionego „szatana (...) z rogami, ogonami i kopytami”, lecz w Biblii obrazkowej frankfurckiego kościoła Mariackiego. Z okazji 200-nych urodzin poety, w 1977 roku we wschodniej stronie kościoła Mariackiego postawiono pomnik „Heinrichowi von Kleist” autorstwa rzeźbiarza Wieganda Förstera.

3 Park przy kościele św. Gertrudy

*Niebo odmawia mi
sławy, największego
dobra na świecie;
oddaję mu, jak
uparte dziecko,
wszystkie pozostałe.*

*Heinrich von Kleist
do Ulriki von Kleist,
26 października
1803*

Pomnik Ewalda Christiana von Kleista. Staloryt Juliusa Gottheila, około 1860 roku (© KM) | Ewald Christian von Kleist, ok. 1751 r., namalowany dla Gleima przez Hempela w Berlinie. (© KM)

Park przy kościele św. Gertrudy, położony jest na południe od kościoła Mariackiego, na Przedmieściu Gubińskim (Gubener Vorstadt). Ten położony tuż przy szpitalu św. Ducha (obecnie Dom Sztuki/Haus der Künste) teren, od roku 1729, kiedy to stare, mieszczące się tuż przy dużych kościołach w obrębie murów miejskich miejsca pochówku zostały zlikwidowane, służył jako cmentarz. O pierwotnej funkcji parku przypominają dwa zachowane grobowce. Pomnik nagrobny uniwersyteckiego profesora Joachima Georga Darjesa (1714 - 1791) i jego małżonki to dzieło znanego berlińskiego rzeźbiarza Johanna Gottfrieda Schadow (1764 – 1850). Pomnik Ewalda Christiana von Kleista odsłonięty w 1780 roku, to dzieło rzeźbiarza Melchiora Kambly'ego (1718 – 1783), wykonane na zlecenie frankfurckiej loży wolnomularskiej. Ewald Christian von Kleist (1715 – 1759) był stryjecznym dziadkiem Heinricha von Kleista, śmiertelnie ranny w bitwie pod Kunersdorfem (obecnie Kunowice) w 1759 roku, zmarł we Frankfurcie nad Odrą. Położony naprzeciw pomnik dramaturga Heinricha von Kleista, ozdobiony płaskorzeźbami z brązu, jest autorstwa berlińskiego rzeźbiarza Gottlieba Elstera (1867 – 1917). W zachowanej do dziś mowie z okazji odsłonięcia pomnika w 1910 roku podkreślano, iż celem rzeźbiarza nie było stworzenie portretu poety, lecz „idealnego młodzieńca (...) o sprężystym i gibkim ciele, silnie zbudowanego, uwalniającemu się od dużego napięcia, leżącego z lirą u boku w wieniec laurowym, lecz gotowego znów powstać”. Płaskorzeźby z brązu na cokole pomnika odwołują się do twórczości dramaturga Heinricha von Kleist. Południową stronę parku zwieńcza wyświęcony w 1878 roku neogotycki kościół św. Gertrudy. W kościele znajdują się obecnie skarby sztuki sakralnej z kościoła Mariackiego

4 Park Kleista

*W każdej chwili życia
można robić jedynie to,
co rozsądek uznaje za
prawdźiwie słuszne.*

*Heinrich von Kleist
do Christiana Ernsta
Martiniego,
19 marca 1799*

Płyta nagrobna Martiniego,
nauczyciela i późniejszego
rektora Szkoły Miejskiej,
Fotografia, 1921 r. (© KM) |
Płyta nagrobna Ulriki von
Kleist. Fotografia Franz
Köhler, 1921 r. (© KM) | Z
ewidencji grobów „Starego
Cmentarza“ (© STA)

W zachodniej części miasta znajduje się Park Kleista, który dawniej służył jako miejsce pochówku. Wyświęcony w 1801 roku, zastąpił cmentarz położony przy szpitalu św. Ducha (park przy kościele św. Gertrudy). Na terenie dzisiejszego Parku Kleista znajdowały się groby Ulriki von Kleist (1774 – 1849), przyrodniej siostry poety, oraz Christiana Ernsta Martiniego (1762 – 1833), nauczyciela Heinricha von Kleista. Profesor Viadriny Christian Ernst Wunsch (1744 – 1828), którego Kleist bardzo poważał, także tu został pochowany, jednak jego grób się nie zachował.

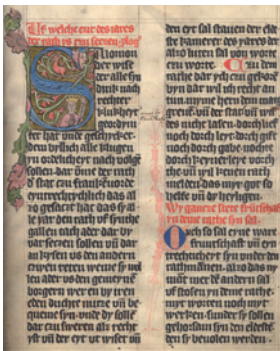
Z okazji obchodów 700-lecia Frankfurtu nad Odrą w 1953 roku, dawny cmentarz przekształcono w miejski park. Otrzymał nazwę „Park Kleista”. W latach siedemdziesiątych XX w. dużą część parku przeznaczono pod rozbudowę miasta. Zachowało się kilka nagrobków, które świadczą o pierwotnej funkcji tego miejsca.

Przy murze, od strony ulicy Humboldtta znajduje się dobrze zachowana płyta nagrobna słynnego frankfurckiego budowniczego organ Wilhelma Sauera (1831 – 1916).

Większość budowanych przez Sauera organ zachowało się po dzień dzisiejszy, m.in. w Katedrze Berlińskiej oraz w Hali Stulecia we Wrocławiu.

Park Kleista

5 Hala koncertowa Carla Philippa Emanuela Bacha / Archiwum miejskie

*Dziewięć sztuk są
wytworami fantazji,
a całe dążenie naszej
dzisiejszej kultury
zmierza w kierunku
coraz to większego
poszerzenia horyzontów
rozsądku, co oznacza, iż
obszar siły wyobraźni
stopniowo się zawęża.*

*Heinrich von Kleist do
Adolphy von Werdeck,
29 listopada 1801*

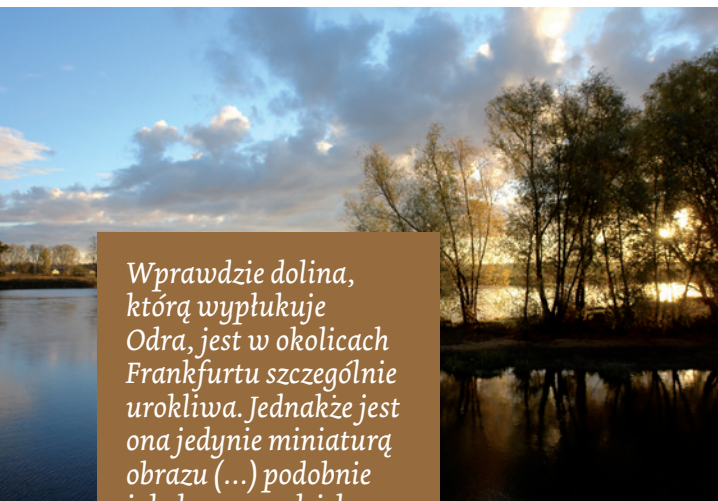

Skarb w archiwum miejskim:
Księga Miejska z 1425 r.
(© STA) | Rynek z Kościołem
św. Mikołaja, jednocześnie
Kościołem Garnizonowym
(Hala Koncertowa). Po lewej
stronie plebania (archiwum
miejskie). Współczesna
reprodukcja R. Eichholza
około 1860 r. (© STA)

Hala Koncertowa im. Carla Philippa Emanuela Bacha mieści się w dawnym przyklasztornym kościele franciszkanów. Początkowo w tym miejscu stał prosty murowany kościół, który w XVI wieku rozbudowano w formę trzynawowego kościoła halowego ze sklepieniem sieciowym. Po reformacji kościół klasztorny przejęli wierni w miejsce opuszczonego kościoła św. Mikołaja. Zabudowania klasztorne leżące po jego północnej stronie władze uniwersytetu przeznaczyły na drukarnię i karcer.

W latach trzydziestych XVIII wieku kościół został tak przebudowany, by mógł służyć jako kościół garnizonowy. To właśnie w tym kościele Heinrich von Kleist w roku 1777 został ochrzczony, a w 1792 konfirmowany. Duchowni kościelni mieszkali w budynku położonym po północnej stronie placu. Ten 14-osiowy otynkowany dom, wybudowany na koszt miasta w latach 1739 – 1742, jest jednym z niewielu zachowanych do dziś we Frankfurcie nad Odrą XVIII-wiecznych budynków mieszkalnych. Obecnie mieści się w nim archiwum miejskie z cennymi zbiorami sięgającymi XIII wieku.

Naprzeciw znajduje się dawny kościół św. Mikołaja (obecnie Kościół Pokoju), pierwotnie średniowieczna budowla ceglana, przebudowana pod koniec XIX wieku

Wprawdzie dolina, którą wypłukuje Odra, jest w okolicach Frankfurtu szczególnie urokliwa. Jednakże jest ona jedynie miniaturą obrazu (...) podobnie jak dorywcze dzieła wielkich artystów, przelotnie malowane, nie bez mistrzowskich pociągnięć pędzla, lecz bez doskonałości.

*Heinrich von Kleist do
Wilhelminy von Zenge,
wrzesień 1800*

Ulica „Die Crossener Straße” pod koniec roku 1920. (© STA) | Leopold von Braunschweig. Akwaforta Daniela Bergera, 1785 r. (© KM) | Wyciągnięty z Odry książę Leopold, który utonął 27 kwietnia 1785 r., B. Rode, tj. Meno Haas, miedzioryt z 1788 r. (© STA)

Na prawym brzegu Odry rozrasta się Miasto Słubice. Wcześniej, od czasów średniowiecza, teren ten zajmowały łąki i ogrody należące do frankfurckich rodzin, wśród nich była także rodzina von Kleistów. Na początku XIX w. wzdłuż waju zaczęły powstawać wiejskie dworki i wille.

W 1787 roku, na północ od mostu na Odrze, stanął pomnik poświęcony Leopoldowi von Braunschweig, który utonął podczas próby ratowania mieszkańców ówczesnego Dammvorstadt w czasie powodzi w 1785 roku. Pomnik po II wojnie światowej uległ zniszczeniu.

W miejscu między mostem na Odrze a Collegium Polonicum w XVIII wieku mieściła się przędzalnia jedwabiu, wybudowana z rozkazu króla Fryderyka II. Po obu stronach Odry zasadzono wtedy ponad 1500 drzew morwy, których liście służyły gąsienicom jedwabnika za pożywienie.

W 1775 roku dokonano otwarcia, wówczas leżącej poza Dammvorstadt, siedziby frankfurckiego Bractwa Strzeleckiego („Schießhaus“). Wielokrotnie przebudowywany, obiekt ten w 1946 roku wyświęcono na kościół. Do dziś służy on słubickiej wspólnotie katolickiej.

W 1927 roku po długim okresie budowy oddano do użytku stadion Marchii Wschodniej, obecny stadion Słubickiego Ośrodka Sportu i Rekreacji. Charakterystycznym elementem budowli są półkoliste arkady ponad trybunami.

7 Wieża Kleista

*Szłam nad Odrą, obok
lwa, drogą do Kuners-
dorfu..., wszyscy ludzie
szli do Kunersdorfu na
kiermasz; nie wiedzia-
łam o tym wszystkim,
podążałam jedynie za
Odrą: a wszyscy ludzie
wychodzili mi naprzeciw
od strony strzelnicy;...*

*Rahel Varnhagen
do Karla Augusta
Varnhagena,
14 października 1823*

Wieża Kleista, po 1930 r.
(© STA) | Widok bitwy pod
Kunowicami w dniu 12
sierpnia 1759 r. Miedzioryt,
C. G. Richter (© STA) |
Pomnik Fryderyka Wielkiego
na polu bitwy na wzgórzu
Mühlenberg, odsłonięty 22
sierpnia 1909 r. Fotografia
Max Richter (© STA)

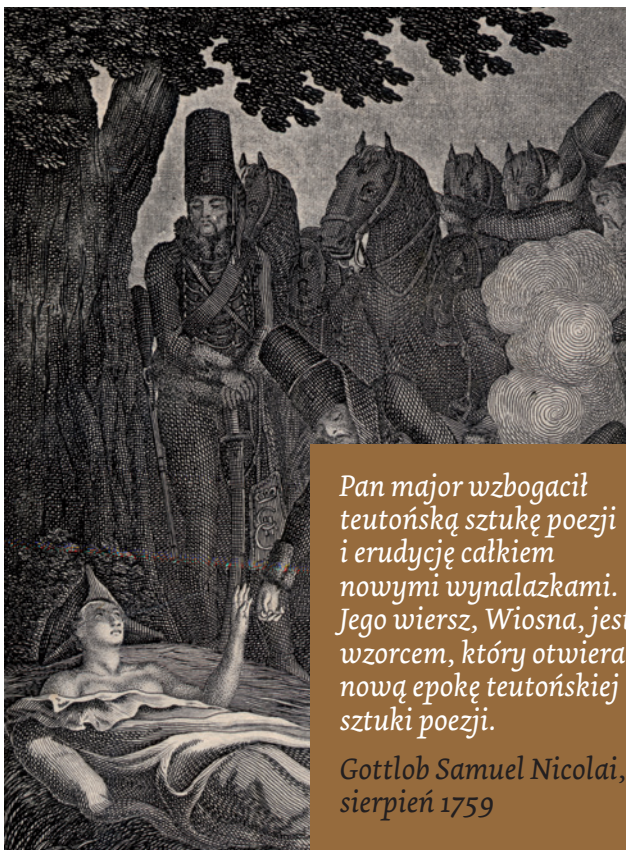
Bitwa, w której król pruski Fryderyk II poniósł największą klęskę podczas wojny siedmioletniej, rozegrała się 11 i 12 sierpnia 1759 roku na polach pod Kunersdorfem (wieś Kunowice w gminie Ślubice). Życie króla uratowała złota tabakierka, w której utknęła kula. Z bitwy nie uszedł jednak bez szwanku Ewald von Kleist, autor epickiego poematu „Wiosna”. W wyniku ran zmarł 24 sierpnia 1759 r. we Frankfurcie nad Odrą i tam został pochowany.

Jego pamięci poświęcona była oddana do użytku w roku 1892 Wieża Kleista. Na platformie widokowej wieży umieszczona była tablica z brązu, na której strzałkami wskazane były najbardziej zagorzone miejsca bitwy. Wieża miała 21 metrów wysokości i wraz z przynależącą do niej restauracją stanowiła ulubione miejsce wycieczek. W lutym 1945 roku wieżę wysadzili w powietrze żołnierze Wehrmachtu. Obecnie planuje się jej odbudowę.

Nieopodal znajduje się cmentarz miejski w Ślubicach. Jego historię upamiętnia dwujęzyczna tablica opatrzona napisem: „Pamięci spoczywających na dawnym cmentarzu Frankfurtu nad Odrą – Dammvorstadt, istniejącym w tym miejscu do 1945 roku. Listopad 2011 – Burmistrz Ślubic – Nadburmistrz Frankfurtu nad Odrą”.

O cmentarzu dawnej frankfurckiej gminy żydowskiej, wzmiankowanym po raz pierwszy w 1399 roku, przypominają dwie nagrobne płyty oraz ustawiony w tym miejscu w roku 1999 pamiątkowy obelisk ufundowany przez społeczność Ślubic i Frankfurtu nad Odrą.

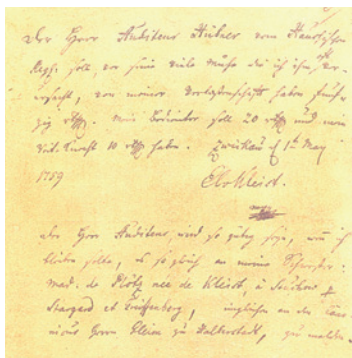
8 Kamień pamięci

Pan major wzbogacił teutońską sztukę poezji i erudycję całkiem nowymi wynalazkami. Jego wiersz, Wiosna, jest wzorcem, który otwiera nową epokę teutońskiej sztuki poezji.

*Gottlob Samuel Nicolai,
sierpień 1759*

Znalezienie ciężko rannego w dniu 12 sierpnia 1759 r. w bitwie pod Kunowicami majora i poety Ewalda Christiana von Kleista, miedzioryt D. Chodowieckiego, 1800 r. (© STA) | Ewald Christian von Kleist. Fragment własnoręcznie sporządzonego testamentu z podpisem. Zwickau, 12.5.1759 r. (© KM)

Niewielki głaz, ustawiony w 1999 roku, przypomina o miejscu, w którym przypuszczalnie po bitwie pod ówczesnym Kunersdorfem (obecnie Kunowice) odnaleziono rannego pruskiego majora a zarazem poetę Ewalda Christiana von Kleista. Pierwotnie w tym miejscu planowano wzniesienie kamiennej piramidy, planu tego jednak nigdy nie zrealizowano.

Bitwa pod Kunersdorfem (obecnie Kunowice) rozegrała się, podczas wojny siedmioletniej (1756 – 1763) w dniach 11 i 12 sierpnia 1759 roku, kiedy to z armią pruską starty się sprzymierzone siły wojsk rosyjskich i austriackich. Na wzgórzu Mühlenberg, z którego król obserwował przebieg bitwy, wzniesiono w 1909 roku pomnik. Na polu położonym przy wjeździe do Kunowic zlokalizowano fragment pola bitwy. Prowadzone tam badania wykopaliska pozwoliły odnaleźć świadectw dawnych działań wojennych: ślady umocnień, znaleziska w postaci kul do muszketu oraz guziki od mundurów wojska pruskiego. W 2009 roku w tym miejscu po raz pierwszy przeprowadzono rekonstrukcję bitwy.

Ścieżka prowadząca do głazu jest najdogodniejsza w miesiącach letnich.

9 Posąg Kasi z Heilbronn

Kasia z Heilbronn albo próba ognia. Wielki historyczny spektakl rycerski nazwał ten utwór poeta. To dzieło jest prawdziwym cudem siły, uroku oraz kolorowej ludowości.

*Gerhart Hauptmann,
1928*

Theater = Anzeige.
Sonntag den 19ten November 1820.
Das heimliche Gericht
Vorspiel in einem Akt.
Hierauf:
Das Mädchen von Heilbrunn.
Schauspiel in 5 Akten.

Zapowiedź pierwszego przedstawienia we Frankfurcie nad Odrą w dniu 19 listopada 1820 r. we „Frankfurckim Tygodniku Patriotycznym” (© STA) | Kasia z Heilbronn. Figurynka. Kolorowy miedzioryt według rysunku j. H. Stürmera, 1825 r. (© KM) | Kasia z Heilbronn. Berlin 1810 r.. Strona tytułowa pierwszej edycji ze wskazówką, na prapremierę we Wiedniu. (© KM)

Naturalnej wielkości figurę „Kasieńki z Heilbronn” autorstwa polskiego artysty Mirosława Górskiego, ustawiono w parku przy Placu Wolności w Słubicach w 2008 roku dla upamiętnienia Jubileuszu X-lecia podpisania umowy partnerskiej pomiędzy Słubicami i Heilbronnem-miastem Kasi.

Popularny utwór sceniczny Heinricha von Kleista „Kasia z Heilbronn albo próba ognia, wielki historyczny spektakl rycerski” miała swoją premierę 17 marca 1810 roku w Wiedniu. Spektakl wystawiony został we Frankfurcie nad Odrą dopiero 10 lat później. Postać 15-letniej Kasi jest jedną z najpopularniejszych scenicznych postaci stworzonych przez Heinricha von Kleista. Jest ona postrzegana jako uosobienie kobiecego piękna, cnót i bezwarunkowego oddania miłości.

Na całym świecie znane jest żarliwe wyznanie miłości hrabiego Friedricha Wettera vom Strahla:

„Wpierw, moje słodkie dziecię, muszę ci wyznać, iż w mej miłości do ciebie nad wyraz, na wieki oddany ci jestem wszystkimi moimi zmysłami. Jeleń żarem słońca w południe dręczony, orający ziemię ostrym porożem nie pragnie tak mocno rzucić się ze skały w głąb lasu, jak ja teraz, gdy jesteś moją, we wdziękach twej młodości się zatracić”.

Po drodze.

Więcej informacji na stronach:
www.tourismus-ffo.de,
www.frankfurt-slubice.eu
lub www.slubice.pl.

- 1 Muzeum Kleista**
Faberstraße 7
D - 15230 Frankfurt (Oder)
+49 335 3872210

**Niemieckie potrawy
z ziemniaków:**
Frankfurter Kartoffelhaus
Holzmarkt 7
D - 15230 Frankfurt (Oder)
+49 335 530747

Gränzkaffee im Packhof
C.-Ph.-E.-Bach-Str. 11
15230 Frankfurt (Oder)
+49 335 50097902

- 2 Warto zobaczyć:**
Kościół Mariacki
Oberkirchplatz 1
D - 15230 Frankfurt (Oder)

Specjały greckie:
Olympia
Große Scharnstraße 60
D - 15230 Frankfurt (Oder)
+49 335 5003141

- 3 Warto zobaczyć:**
Kościół św. Gertrudy
Gertraudenplatz 6
D - 15230 Frankfurt (Oder)
+49 335 38728010

Bistro
„Lucca“
Logenstraße 13a
D - 15230 Frankfurt (Oder)
0335 40118148

**Stołówka uniwersytecka,
również dla gości:**
**Budynek im. Hrabiny
Dönhoff**
Europaplatz 1
D - 15230 Frankfurt (Oder)
+49 335 2849990

Miejskie bistro:
EinsBe
Gartenstraße 1b
D - 15230 Frankfurt (Oder)
+49 335 520363

- 4 Przedstawienia teatralne,
koncerty, konferencje:**
Forum Kleista
Messe und
Veranstaltungs GmbH
Platz der Einheit 1
D - 15232 Frankfurt (Oder)
+49 335 40100

**Restauracja z ogrodem
i candlelight dinner:**
**Restaurant und Café
am Kleistpark**
Kleiststraße 7
D - 15230 Frankfurt (Oder)
+49 335 556280

- 5 Warto zobaczyć:**
Hala Koncertowa
Carl Philipp Emanuel Bach
Lebuser Mauerstraße 4
D - 15230 Frankfurt (Oder)
+49 335 663880

Kościół Pokoju
Schulstraße 4a
D - 15230 Frankfurt (Oder)
+49 335 40075999

Archiwum Miejskie
Collegienstraße 8 – 9
D - 15230 Frankfurt (Oder)
+49 335 6803004

- 6 Warto zobaczyć:**
Collegium Polonicum
ul. Kościuszki 1
PL - 69-100 Stubice
+48 95 7592400

**Stubicki Miejski Ośrodek
Kultury SMOK**
ul. I Maja 1
PL - 69-100 Stubice
+48 95 7582439

restauracja:
Pizzeria Europa
ul. Jedności Robotniczej 1
PL - 69-100 Stubice
+48 95 7580622

Steak & Grill Restaurant:
Douane
ul. Mickiewicza 20a
PL - 69-100 Stubice
+48 95 7501273

Restauracja & klub:
Villa Casino
ul. Mickiewicza 11
PL - 69-100 Stubice
+48 95 7577077

- 7 Warto zobaczyć:**
**Stadion Stubickiego
Ośrodka Sportu i
Rekreacji, dawny Stadion
Wschodniomarchijski
former stadium
„Ostmarkstadion“**
ul. Sportowa 1
PL - 69-100 Stubice
+48 95 7582501

Sushi Bar Prowincja
ul. 1 Maja 1
PL - 69-100 Stubice
+48 666 340414

Warto zobaczyć:
Bazar Miejski w Stubicach
ul. Sportowa 1A
PL - 69-100 Stubice
+48 95 7584270

Warto zobaczyć:
Pole golfowe
ul. Sportowa 1
PL - 69-100 Stubice
+48 95 7581920

- 8 Warto zobaczyć:**
Ośrodek Rancho Drzecin
Drzecin 54
PL - 69-100 Stubice
+48 95 7500086

**Usługi hotelarsko-
gastronomiczne:**
Villa Dudziak
ul. Sportowa 31f
PL - 69-100 Stubice
+48 95 7586024

- 9 Restauracja i miejsce o
znaczeniu historycznym:**
Restauracja Odra
pl. Przyjaźni
PL - 69-100 Stubice
+48 95 7582621

Tutaj dn. 8 listopada 1990
r. spotkali się premier
Tadeusz Mazowiecki i
kanclerz Niemiec Helmut
Kohl.

